

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки

Фінансово-економічний факультет

Кафедра обліку і аудиту

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

студента Кузьменко Євгенії Сергіївни

(ПІБ)

академічної групи 071М-19з-1

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

спеціалізації «Облік і аудит»

(назва спеціалізації)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему: «Організація та методика обліку, аналізу та контролю діяльності

ФОП (на прикладі ФОП Кузьменко С.М.)»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Усатенко О.В.		
Рецензент	Кузьменко С.М.		
Нормоконтроль	Усатенко О.В.		

Дніпро
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

обліку та аудитуПашкевич М.С.

(прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

Студенту Кузьменко Є.С. академічної групи 071М-19з-1
 (прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

спеціалізації «Облік і аудит»

(назва спеціалізації)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

«Організація та методика обліку, аналізу та контролю діяльності ФОП (на прикладі ФОП Кузьменко С.М.)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
 № _____

Розділ	Зміст	Термін
1	Теоретичні засади обліку, аналізу та контролю діяльності фізичної особи - підприємця	28.09.2020 р.
2	Методика та організація обліку діяльності фізичної особи - підприємця	24.10.2020 р.
3	Методика та організація контролю та аналізу діяльності фізичної особи - підприємця	27.11.2020 р.

Завдання видано

(підпис керівника)

Усатенко О.В.
 (прізвище, ініціали)

Дата видачі 02.09.2020 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 01.12.2020 р.

Прийнято до виконання

(підпис)

Кузьменко Є.С.
 (прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 62 стр., 8 рис., 11 табл., 1 додаток, 31 джерело.

ПОТОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, КНИГА ОБЛІКУ, СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ, ЄДИНИЙ ПОДАТОК, ЄДИНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВНЕСОК

Об'єкт розроблення – господарська діяльність ФОП Кузьменко С.М.

Предметом дослідження є процес обліку і контролю діяльності фізичної особи - підприємця.

Мета роботи – детальне висвітлення основних проблем, із якими стикається підприємець при здійсненні своєї господарської діяльності та надання пропозицій щодо удосконалення обліку і контролю його діяльності.

Результати та їх новизна – документальне оформлення результатів інвентаризації у вигляді форми інвентаризаційної відомості для фізичної – особи – підприємця; фіксування кожної здійсненої господарської операції у журналі обліку господарських операцій за допомогою умовних записів та регістрів обліку — рахунків; вигляд програми проведення економічного аналізу діяльності фізичної особи-підприємця.

Визначені основи організації внутрішнього обліку діяльності приватного підприємця. Продемонстровано організацію документального ведення та оформлення обліку. Визначені системи оподаткування доходів приватних підприємців в Україні та зроблена їх порівняльна характеристика. Визначені господарські операції приватного підприємця як об'єкт аналізу і контролю. Наведено загальну методика проведення контролю діяльності приватного підприємця.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку і контролю діяльності приватного підприємця відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку діяльності приватного підприємця.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ	9
1.1. Вектори розвитку підприємництва в Україні	9
1.2. Аналіз стану розвитку підприємництва в Україні	12
1.3 Характеристика діяльності фізичної особи – підприємця Кузьменко С.М.	16
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ	19
2.1. Організація внутрішнього обліку у ФОП	19
2.2 Відображення в обліку поточної діяльності приватного підприємця	23
2.3 Облік дебіторської та кредиторської заборгованості фізичної особи - підприємця	32
2.4 Ведення книги обліку доходів та витрат приватного підприємця	36
Висновки до розділу 2	40
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ	42
3.1. Організація економічного аналізу у фізичної особи - підприємця	42
3.2. Інформаційно – методичне забезпечення економічного аналізу	45
3.3 Контроль оподаткування приватного підприємця	48
Висновки до розділу 3	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	60
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми. Значимість малого підприємництва ні в якій мірі не поступається значимості великих підприємств, а задля динамічності розвитку економіки необхідні різні за масштабами діяльності бізнесові структури, що доповнюють одна одну. На сьогодні вклад малого підприємництва у ВВП країни не перевищує 5% в той час коли в зарубіжних країнах цей показник сягає 60 % [1]. Дослідивши розвиток малого підприємництва в Україні за період з 2018 по 2019 роки можна стверджувати - перспективи розвитку малого підприємництва досить вагомі, не зважаючи на невтішні показники їх діяльності у порівнянні з зарубіжними країнами. Не дивлячись на несприятливі та досить часто змінювані умови, відбувається зростання кількості суб'єктів малого підприємництва. В структурі підприємств найбільшу частку займають малі – 85,1 %, на середні припадає 14,7 %, а на великі лише 0,2 % [2].

Зараз відбувається систематичне збільшення суб'єктів малого підприємництва, як за рахунок збільшення кількості фізичних осіб - підприємців (в більшій частині), так і за рахунок малих підприємств та фермерських господарств. Що ж до кількості зайнятих у суб'єктів малого підприємництва, то спостерігається збільшення абсолютних показників, і в основному, це зростання відбувається за рахунок малих підприємств та фізичних осіб підприємців. Так у 2019 році у СМП було зайнято майже 6,5 млн. осіб, що в свою чергу складає 35 % всіх зайнятих працездатного віку, для порівняння, у 2018 році при кількості зайнятих 5,3 млн. осіб [2], частка складала 28 %, що підтверджує значимість малого підприємництва для держави в питанні створення робочих місць.

На відміну від зростання абсолютних показників, темпи росту кількості зайнятих у суб'єктів малого підприємництва мають тенденцію до зниження, яку можна обґрунтувати недостатністю допомоги і підтримки з боку держави в такому важливому питанні як створення робочих місць.

Обсяги реалізованої продукції в абсолютних величинах за цей період також зростають майже у 4 рази і складають у 2018 році 701634,6 млн.грн. та, в наслідок кризи, 657643,6 млн.грн у 2019 році, і такі зміни відбувається по всім суб'єктам малого підприємництва.

На сьогоднішній день більше 51% суб'єктів малого підприємництва використовують альтернативні системи оподаткування однією з яких(та найбільшою за кількістю зареєстрованих юридичних і фізичних осіб серед таких суб'єктів малого підприємництва) є єдиний податок, тому, тема кваліфікаційної роботи є дуже актуальною.

Питаннями методології обліку, аналізу і контролю діяльності фізичних осіб - підприємців займалися зарубіжні та вітчизняні науковці, серед них: Іванова А.Н. [3], Гоголь Т., Ніпорко Н. [4], Белова І., Семенишена Н., Мельничук О. [5], Засадний Б.; Кобзева М. [5], Лисенко А.М., Недовоз Ю. Ю. [6] та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської кваліфікаційної роботи є детальне висвітлення основних проблем, із якими стикається фізична особа - підприємець при здійсненні своєї господарської діяльності та надання пропозицій щодо удосконалення обліку і контролю його діяльності.

Цільова спрямованість дослідження обумовила постановку і вирішення таких завдань:

- розглянуть розвиток підприємництва в Україні: його проблеми та перспективи;
- надати характеристику господарсько – фінансової діяльності підприємця;
- проаналізувати організацію обліку грошових коштів приватного підприємця;
- розглянути організацію обліку дебіторської та кредиторської заборгованості приватного підприємця;

- запропонувати пропозиції для удосконалення обліку і контролю діяльності приватного підприємця.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність ФОП Кузьменко С.М.

Предметом дослідження є процес обліку і контролю діяльності фізичної особи - приватного підприємця.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань використано методи:

- теоретичного аналізу та синтезу, абстрагування та конкретизації, узагальнення, порівняння, моделювання – для вивчення досвіду організації обліку і контролю діяльності приватного підприємця;

- бухгалтерське спостереження – для збирання первинної інформації про факти господарського життя та її реєстрація в документах;

- прогнозування та моделі регресійного аналізу – для планування взаємозв'язку показників діяльності підприємця.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за характером та змістом розглянутих проблем, а також об'єктом і предметом дослідження магістерська робота є комплексним дослідженням. Загальним результатом проведеного дослідження є формування єдиної економічної концепції обліку та контролю діяльності фізичної особи – підприємця.

удосконалено:

- документальне оформлення результатів інвентаризації у вигляді форми інвентаризаційної відомості для фізичної – особи – підприємця;

- фіксування кожної здійсненої господарської операції у журналі обліку господарських операцій за допомогою умовних записів та реєстрів обліку — рахунків;

- вигляд програми проведення економічного аналізу діяльності фізичної особи-підприємця.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на Міжнародній науково-

практичній конференції «Економічна політика та фінансова система: сучасний стан та перспективи розвитку» х (м. Київ, 26 вересня 2020 р.). – К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2020. – 96 с.

Публікації. За результатами досліджень опубліковані тези доповіді у збірнику матеріалів науково – практичної конференції.

Структура і обсяг роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів з висновками і висновку, що викладено на 62 сторінках друкованого тексту. Матеріали магістерської роботи містять 8 рисунків, 11 таблиць. Список використаних джерел із 31 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ

1.1 Вектори розвитку підприємництва в Україні

Підприємництво - це провідний сектор ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції, створює новий прошарок-підприємець-власник. Воно базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик, діяльності по виробництву продукції, надання послуг і зайняттю торгівлею і має на меті сприяння прибутку.

Сьогодні саме з малим підприємництвом держава пов'язує надію на швидкі позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи та створення умов для розширення впровадження ринкових реформ. Як зазначено в прийнятому Верховною Радою законі «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [8], воно розглядається як «провідна сила в подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, як одна із сфер забезпечення зайнятості населення, запобіганню безробіттю та створення нових робочих місць».

Перспективи малого і середнього бізнесу пов'язані і з його особливою роллю як в переході до ринкової економіки, так і в її становленні.

Насамперед це полягає в тому, що самостійне господарювання суб'єктів підприємницької діяльності активно впливає на формування конкурентного середовища.

Адже кожен підприємець старається зайняти свою нішу на ринку товарів чи послуг, прагне випускати потрібну і якісну продукцію, намагаючись тим самим привернути до себе споживача. Все це перетворює мале підприємництво у своєрідний соціальний двигун економічного

розвитку, надає ринковій економіці необхідної гнучкості і спонукає до зростання.

Великою мірою роль малого підприємництва полягає у вирішенні питання зайнятості, що проявляється, насамперед, у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця і поглинати надлишкову робочу силу. Особливо це стосується нинішнього стану справ як в Україні в цілому, так і в нашому регіоні зокрема. Адже в той час, коли йде процес скорочення робочих місць на великих підприємствах, малі фірми не тільки зберігають, але й створюють нові робочі місця. З огляду на це, як, до речі свідчить і зарубіжна статистика, мале підприємництво є більшим стабілізуючим фактором, ніж велика індустрія.

Окрім вирішення проблем створення нових робочих місць, формування конкурентного ринкового середовища та відповідної кон'юнктури ринкової економіки, малі підприємства виконують ще ряд важливих функцій.

Зокрема в країнах з ринковою економікою малі підприємства відіграють велику роль в стимулюванні технологічних інновацій, створюючи їх у 2-2,5 рази більше, ніж великі компанії.

Крім того, створення і діяльність великої кількості малих підприємств забезпечує стабільний розвиток регіональної економіки. Завдяки більш високій конкуренції вони краще забезпечують місцеві ринки товарами і послугами і в той же час значно менше дестабілізують ситуацію на ринку робочої сили при банкрутстві окремих з них в порівнянні з великими підприємствами.

Малі підприємства використовують здебільшого місцеві ресурси, міцніше прив'язані до місця свого розташування. Крім того вони є значним джерелом поповнення місцевих бюджетів, часто беруть участь у спонсорванні місцевих програм, будучи зацікавленими в економічному розвитку території, на якій вони знаходяться.

Крім інших вищезазначених функцій підприємництва виділяються саме та, що воно виступає важливим джерелом фінансового та організаційного забезпечення соціального захисту, вносить визначальний внесок у зменшення соціальної напруги і демократизації ринкових відносин. Саме мале підприємництво своїми руками забезпечує свій рівень життя воно є фундаментальною основою у формуванні середнього класу. Немаловажна роль малого підприємництва полягає і в тому, що воно виступає інвестором вітчизняної економіки, а також сприяє розширенню експортних можливостей держави.

До суб'єктів малого підприємництва належать також фізичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю без утворення юридичної особи.

На кінець 2019 р. в Україні налічувалось близько 200 тис. малих підприємств (діючих близько половини з них або 2 підприємства на 1 тис. населення). Майже 1 млн. підприємців без створення юридичної особи, 40 тис. фермерських господарств. Всього в малому підприємстві зайнято біля 2,7 млн. чол., що становить 9% працездатного населення країни, які виробляли 11% загального виробництва продукції [9].

В процесі опитування 85% підприємців чесно зазначили, що змушені приховувати частину доходів від державних органів. Доречи, за даними опитування, чесно сплачують податки лише 10% комерційних структур. Перетікання капіталу в тінь відбувається через високі ставки податку на прибуток, ПДВ та нарахування до фонду заробітної плати. В умовах існуючої фінансової системи, підвищення рівня інфляції, зменшення обсягів матеріального виробництва малі і середні підприємства практично не в змозі, не порушуючи закону, самостійно нагромадити достатні кошти для розвитку власного бізнесу на сучасному цивілізованому рівні.

Аналіз стану малого підприємництва показує, що сектор малого бізнесу в Україні перебуває на початковому етапі розвитку і характеризується високим ступенем неефективності. За теперішньої ситуації

розвиток малого бізнесу в Україні повинен стати вирішальним чинником для вдосконалення економічних механізмів: цей напрямок потребує ефективної державної підтримки, яка повинна бути спрямована на створення позитивного економічного та правового клімату.

1.2 Аналіз стану розвитку підприємництва в Україні

В Україні існують спеціалізовані джерела підтримки малих підприємств-це державна фінансова допомога та міжнародна донорська допомога .

Державна фінансова допомога реалізується через Український фонд підтримки підприємництва, Український державний фонд підтримки фермерських господарств та державний інноваційний фонд. Але ці фонди не стали дійовим інструментом реалізації державної програми підтримки бізнесу, так як формуються з тих же обмежених інвестиційних ресурсів, які в державі відсутні [10].

Міжнародна донорська допомога здійснюється через міжнародні фінансові організації-Європейський банк реконструкції та розвитку, Американський фонд підтримки підприємництва в західних країнах, Німецький фонд сприяння підприємству, фонд Євразія, Каунтерпат, ПАУСІ тощо. Однак кошти надто малі для масового розвитку підприємництва, та й не завжди вони спрямовані на формування фінансової підтримки малого бізнесу [11].

Намагаючись якось вирішити проблему відсутності інвестиційних ресурсів, підприємці утворюють громадські організації-кредитні спілки та позичкові кола взаємного кредитування. Однак великого поширення такі форми ще не отримали і основна причина криється в таки же мізерних доходах, які отримують підприємці.

Звуження вказаних джерел інвестиційних ресурсів переносить центр ваги на власні кошти ,яких є надто мало і тому процеси розвитку протікають надто повільно.

Потужні можливості закладені в податковій політиці. Активна державна підтримка малого бізнесу проявляється у встановлених законодавчо податкових пільгах. Поширені твердження про надто великий податковий пресинг є дещо перебільшені. Податкова система цілком підходить середньому та великому бізнесу, але, безумовно, ускладнює започаткування та розвиток малого. Система оподаткування повних і командних товариств, приватних фірм малого підприємництва повинна бути наближена до оподаткування підприємців, які працюють без створення юридичної особи. Так працює весь світ. Маючи повну відповідальність перед кредиторами чи інвесторами, вони отримують від держави пільги стосовно оподаткування. Це дає змогу фірмі-початківцю утвердитись на ринку, накопичити запас капіталу, та захистити від вимивання обігових коштів.

Податкова політика повинна включати перевірену досвідом країн розвинутої економіки систему пільг: диференційована система оподаткування в залежності від величини обороту, - «податкові інвестиційні кредити» на засоби, що направляються на розширене виробництво за рахунок власних ресурсів, податкові скидки на прибуток, пільгове формування спеціальних цільових резервних фондів за рахунок неоподаткованого прибутку, пільгове оподаткування оновленого асортименту продукції, система стимулюючих заходів по потоку інвестицій в компанії, які спеціалізуються на фінансуванні невеликих фірм з інноваційними технологіями. Останні є надзвичайно важливим для нашої економіки, так як може стати стимулом до розвитку венчурного підприємництва в малому бізнесі та запровадження вітчизняного «франчайзингу». Наприклад, Японія застосовує податок на прибуток в розмірі 42%, а для малого бізнесу-30%. Англія відповідно 35% і 29%. В США використовують диференційований підхід до оподаткування прибутку. Перші 50 тис. дол. прибутку обкладаються податком 15%, прибуток від 50 тис. до 75 тис. дол. - за ставкою 25%, прибуток більше 75 тис. дол. - 34%. У Франції протягом перших 5 років роботи фірми ставка податку зменшується на 50%. Вдвічі меншою є ставка

податку для підприємців Німеччини, щорічний прибуток не перевищує 3 млн. марок. Уряд Японії і Швеції дозволяє компаніям створювати за рахунок неоподаткованого прибутку фонд спеціального призначення для фінансування майбутніх інвестицій. Шведські фірми мають змогу відкладати половину прибутку в такі фонди, зберігаючи ці кошти у формі безпроцентних вкладів в банку і використовуючи їх по мірі необхідності. Податкова політика Японії передбачає пільги не тільки на затрати, але й на результати виробництва. Така продукція, як математичне забезпечення ЕОМ цілком не оподатковується. Товари-новинки впродовж 3 років після впровадження в обсязі 20% також звільняються від податку.

Отже, фінансово-кредитну і податкову політику щодо підтримки малих підприємств слід реформувати. Суттєву роль у фінансовій підтримці малого бізнесу повинні відігравати форми підтримки підприємництва. Надзвичайно актуальною проблемою є залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у різних формах та за напрямками вкладення. Для динамічного розвитку підприємницьких структур незалежно від їх форм власності потрібно сформувати систему державного регулювання і підтримки малого підприємництва.

Підвищення ролі та значення малих підприємств в економіці України висунуло нові вимоги до формування відповідної ринкової інфраструктури (фінансово-кредитні інститути, біржі, інвестиційні фонди і компанії, інформаційні консультативні фірми, бізнес-центри і т.п.), тому державні органи повинні більше уваги приділяти формуванню її основних елементів і виробленню належної законодавчої бази. Реалізація цих заходів надасть нашим підприємцям значні можливості для самореалізації. Тим самим підприємництво може досягти підвищення своїх показників до рівня розвинутих країн.

Виходячи з вище наведеного, можна сказати, що воно в Україні має великі резерви і великі перспективи, адже нема іншого способу становлення і зміцнення держави, окрім розвитку ринкової економіки, яка ґрунтується

насамперед на приватному бізнесі, особистій ініціативі, що й дає кожному можливість самореалізації і самоутвердження. У Таблиці 1.1 наведені дані щодо динаміки розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні:

Таблиця 1.1

Динаміка розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні

	2009	2010	2011	2012	2013	2019	2015	2016	2017	2018	2019
малі підприємства:											
- кількість діючих (тис. од.)	19,6	50,5	75,0	75,0	79,8	91,6	93,1	95,2	96,4	98,6	100
-в них зайнято (тис. од.)	637,0	910,9	1038,2	986,4	1042,4	938,9	970	980	1000	1100	1200
кооперативи:											
кількість діючих (тис. од.)	27,5	17,2	9,8	6,0	4,4	3,2	2,0	-	-	-	-
в них зайнято (тис. од.)	811,8	337,1	193,5	117,9	82,5	50,3	35,0	-	-	-	-
фермерські господарства:											
-кількість (тис. од.)	2,1	13,7	14,7	27,7	32,0	34,8	35,4	36,3	37,4	38,7	40,0
громадяни-підприємці, зареєстровані як фізичні особи (тис. од.):	200,3	426,6	672,3	859,6	867,2	884	910	940,5	1000	1200	1500

Складено за [9].

1.3 Характеристика діяльності фізичної особи – підприємця Кузьменко С.М.

Фізична особа – підприємець Кузьменко С.М., зареєстровано 24 січня 2007 року Виконавчим комітетом Дніпропетровської міської Ради.

Номер запису про державну реєстрацію – 2 224 000 0000 041558;

Ідентифікаційний номер фізичної особи – платника податків та інших обов'язкових платежів – 2945102891;

Розрахунковий рахунок 2600372724 в АТ КБ «ПРИВАТБАНК» МФО 305299.

Згідно Реєстраційній карті на проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця, основними видами діяльності фізичної особи – підприємця є (Табл. 1.2):

Таблиця 1.2

Основні види діяльності фізичної особи – підприємця ФОП Кузьменко С.М.

№ з/п	Код виду економічної діяльності (КВЕД)	Назва виду діяльності
1	51.53.2	Оптова торгівля будівельними матеріалами
2	51.53.3	Оптова торгівля санітарно – технічним обладнанням
3	51.86.0	Оптова торгівля електронними компонентами та устаткуванням
4	51.90.0	Інші види оптової торгівля
5	52.46.0	Роздрібна торгівля залізними виробами, фарбами та склом
6	52.48.9	Роздрібна торгівля іншими непродовольчими товарами
7	60.24.0	Діяльність автомобільного вантажного транспорту

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних засад обліку, аналізу та контролю діяльності фізичної особи – підприємця дозволило прийти наступних висновків:

1. В розвинутих країнах малий бізнес виконує функцію стимулювання інноваційних технологій, в рази більше їх створюючи, ніж середні та великі фірми. Процес створення великої кількості суб'єктів малого підприємництва забезпечує стабільність в розвитку економіки як на державному, так і на регіональному рівнях. Висока конкуренція між ними сприяє забезпеченню ринку кращими товарами, роботами, послугами. Банкрутство суб'єктів малого бізнесу практично не дестабілізує ситуацію в порівнянні з великим бізнесом.

2. Фізичні особи – підприємці в своїй діяльності використовують місцеві ресурси через те, що прив'язані до свого місця діяльності. Податки малого бізнесу є значним джерелом поповнення місцевого бюджету, що призводить до спонсоруванні місцевих програм економічного розвитку регіону. Мале підприємництво є важливим джерелом фінансового та організаційного забезпечення соціального захисту населення регіону.

3. В Україні фігурують спеціалізовані джерела підтримки суб'єктів малого підприємництва - це державна і фінансова допомога та міжнародна донорська допомога. Державна фінансова допомога реалізується через Український фонд підтримки підприємництва, Український державний фонд підтримки фермерських господарств та державний інноваційний фонд. Але ці фонди не стали дійовим інструментом реалізації державної програми підтримки бізнесу, так як формуються з тих же обмежених інвестиційних ресурсів, які в державі відсутні.

4. Збільшення значення для економіки малого підприємництва висунуло нові вимоги до створення ринкової інфраструктури у вигляді банків, кредитних союзів, кредитних спілок, інвестиційних фондів, бірж, бізнес-центрів та ін.. Це означає підвищення уваги держави до формуванню

елементів інфраструктури та напрацюванню належної законодавчої бази. Це дозволить підприємництву досягти показників рівня розвинутих держав.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ

2.1 Організація внутрішнього обліку у фізичної особи - підприємця

Кожна фізична особа - підприємець (далі - ФОП), навіть якщо він працює один (не має найманих робітників), пропрацювавши якийсь час, самостійно доходив до чіткого розуміння того, що без обліку, хоча б елементарного, він невдовзі розориться. З розумінням цього виникало питання, як вести такий облік.

ФОП може бути кожен дієздатний громадянин, але не кожний з них знає бухгалтерський облік або має можливість найняти професійного бухгалтера. Облік для ФОП має бути орієнтований на захист його інтересів, а не інтересів фіскальних органів [12].

Під внутрішнім обліком ФОП мається на увазі облік, що підприємець веде особисто для себе. У зв'язку із цим внутрішній облік покликаний, насамперед, забезпечувати ФОП оперативною інформацією про стан майна, запасів, товару, коштів, а також інформацією про те, кому і скільки заборгували (про кредиторів, про дебіторів). Крім цього, дані внутрішнього обліку можуть використовуватися для складання звітності до державних податкових органів.

Для початку розглянемо найпростіший з видів внутрішнього обліку, так званий метод простої лічби (елементарного лічення всього, що є). Перевага цього методу - простота, ефективність, доступність, маловитратність як за коштами, так і за часом.

Організацію обліку даним методом розглядається на прикладі ФОП Кузьменко С.М., що займається виготовленням столярних виробів. Що зовсім не означає, що тільки ФОП, які здійснюють виготовлення столярних виробів, можуть здійснювати такий внутрішній облік. Будь-який ФОП,

незалежно від виду діяльності (виробництво, послуги, торгівля) може використати у себе такий облік, вносячи відповідні корективи, що відображають специфіку його діяльності.

Приватний підприємець, який вже здійснює свою діяльність, та вирішив почати вести облік, має здійснити їхню інвентаризацію.

Приватний підприємець повинен мати чітку уяву, що є активами. Активи можна розділити на:

1) матеріальні, які в свою чергу діляться на:

а) основні засоби - це те обладнання, що ви використовуєте в своїй діяльності тривалий час (більше року) для виготовлення за його допомогою продукції, реалізації товарів, надання послуг та інше;

б) запаси - це сировина або матеріали, які ви використовуєте в процесі виробництва для виготовлення продукції або для надання послуг (використовуються в одному процесі та відразу ж втрачають свої властивості), а також товари, призначені для реалізації. Є ще одна група запасів, які особистої участі в процесі виробництва не приймають, використовуватися можуть не один раз, але проте до основних засобів не належать, оскільки служать все-таки менше року. Яскравими представниками такої групи є інструменти та інвентар;

в) кошти - це готівка в касі, суми на розрахунковому або валютному рахунках, цінні папери, депозити і т.д.;

г) і остання група матеріальних активів дуже специфічна, вона називається «дебіторська заборгованість». Це заборгованість підприємцю всіх інших юридичних і фізичних осіб. Ми можемо знати, за що нам заборгували та чим (основними засобами, запасами або грошима) нам повинні повернути борг, але оскільки стовідсоткової гарантії щодо того, чим нам повернуть борг, ми дати не можемо, то ми і враховуємо дебіторську заборгованість окремо [13].

2) нематеріальні активи - активи, які не мають фізичної або матеріальної форми (дослідження, корисні моделі, промислові зразки, права

на знаки для товарів і послуг, права користування майном, торговельні марки, об'єкти авторських прав, програмне забезпечення обчислювальної техніки, гудвіл, «ноу-хау» та ін.). Але підприємці рідко мають справу з нематеріальними активами [14].

Крім активів приватний підприємець має і пасиви, тобто заборгованість іншим юридичним і фізичним особам (вони називаються кредиторами, а загальна заборгованість ним називається кредиторською заборгованістю), а також власний капітал.

Що стосується власного капіталу, це те, що підприємець отримав весь час здійснення своїй діяльності за мінусом того, що витратили на поточні потреби.

Інвентаризація - це періодична перевірка наявності основних засобів, запасів, коштів, заборгованості (у тому числі дебетової та кредитової) на певну дату [15].

Яку дату інвентаризації вибрати? Найкраще інвентаризацію проводити на перше число місяця, будь-якого, який для підприємця зручніший.

Оформляти інвентаризацію необхідно в окремій інвентаризаційній відомості. Форма інвентаризаційної відомості може бути такою, яка наведена нижче у Таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

**Інвентаризаційна відомість по основних засобах і запасах станом
на 01.06.2020 р.**

№ з/п	Найменування	Од. вим.	Ціна, грн.	Фактично		Примітка
				К-сть	Сума, грн.	
1	2	3	4	5	6	7
1	Електорубанок	шт.	1000,00	1	1000,00	Згорів мотор, необхідний ремонт
2	Електродріль	шт.	500,00	1	500,00	
.....						

В процесі здійснення інвентаризації, при оформленні інвентаризаційної відомості або після закінчення інвентаризації необхідно розділити основні засоби та запаси, а якщо необхідно то і запаси розділити на матеріали, товари, інвентар та інструменти. Для визначення та документальної фіксації залишку грошей у касі та на рахунках у банках можна скласти акт довільної форми у Таблиці 2.2:

Таблиця 2.2

Акт по залишках коштів станом на 01.06.2020 року

№ з/п	№ рахунку, каса	Найменування валюти	Залишок	Примітка
1	2	3	4	5
1	АТ КБ «Приватбанк», п/р 260000150133	Гривня	500,00	
2	Каса	Долар США	200,00	Курс НБУ на 31.05.2020 р. – 26,59 грн. за долар США
3	Каса	Гривня	100,00	

Для інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості може складатися (але не обов'язково) так званий акт звіряння взаємних розрахунків з кожним дебітором і кредитором. Підприємець може написати його в довільній формі. Найголовніше, щоб інша сторона (кредитор чи дебітор) була з ним згодна та підтвердила це, поставивши свій підпис на документі.

Підсумки таких звірянь або простих «спогадів» про те, кому заборгував, і про тих, хто заборгував тобі, а найголовніше - скільки, фіксуються в інвентаризаційній відомості, зразок у Таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Інвентаризаційна відомість по рахунку «Постачальники» станом на 01.06.2020 р.

Дата	Найменування підприємства, установи, організації. П.І.Б. фізичної особи	Сума	Примітка
1	2	3	4

Продовж.табл.2.3

Дебітори			
01.05.20 р.	Діденко	1000,00	Відпущено товар за накладною № 27
.....			
Кредитори			
20.05.20 р.	Кириленко	20,00	Залишок боргу за товар за накладною № 25

При цьому, звичайно ж, дебітори мають бути записані окремо, а кредитори - окремо. Особливу увагу необхідно приділити дебіторській і кредиторській заборгованості перед бюджетом по податках і платежах. Їх бажано розділити не тільки на дебіторську і кредиторську, але ще і за видами податків і платежів.

2.2 Відображення в обліку поточної діяльності приватного підприємця

Поточна діяльність підприємця починається о 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем складання початкового балансу. У нашому випадку, для написання дипломної роботи — це 01.05.2020 р. Саме з цього моменту ФОП Кузьменко С.М. почне фіксувати кожен свою «дію» у журналі обліку господарських операцій (далі — Журнал) за допомогою умовних записів та реєстрів обліку — рахунків. Підприємець на свій розсуд може відкривати кілька рахунків.

Розглянемо приклад, підприємець займається виготовленням столярних виробів під замовлення у Таблиці 2.4:

Таблиця 2.4

Журнал обліку господарських операцій за травень 2020 року по ФОП Кузьменко С.М.

№ з/п	Дата	Найменування господарської операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
-------	------	-------------------------------------	---------------	----------------	------------

1	2	3	4	5	6
1	05.05.20	Надійшла передоплата від замовника за замовленням № 1	Каса	Покупці	2000,00
2	06.05.20	Куплено матеріали для замовлення № 1	Матеріали	Каса	3000,00
3	09.05.20	Отримані в банку кошти - дохід підприємця	Зарплата	Банк	2500,00
4	12.05.20	Отримані від ФОП «Промінь» у рахунок передоплати інструменти	МШП	Постачальники	1000,00 дол. США / 23000,00 грн.
5	12.05.20	Надійшла на п/рахунок оплата від ТОВ «Серена» за раніше поставлений товар	П/рахунок	Покупці	7000,00
6	16.05.20	Списано матеріали, витрачені на виконання замовлення № 1	Витрати	Матеріали	5000,00
7	16.05.20	Нараховано зарплату собі за виконання замовлення № 1	Витрати	Зарплата	800,00
8	16.05.20	Виставлено рахунок замовнику за замовленням № 1	Покупці	Доход	6000,00
9	20.05.20	Продано верстат фрезерний	Покупці	Доход	12000,00
10	23.05.20	Отримано передоплату за столи за замовленням № 2	П/рахунок	Покупці	3000,00

11	24.05.20	Сплачено податок з доходів за квітень 2020 року	Податки	Каса	14000,00
12	24.05.20	Нараховано податок з доходів за квітень 2020 року	Витрати	Податки	2800,00
13	25.05.20	Підписано акт виконаних послуг з оренди майстерні за квітень 2020 р. з ФОП Сідак А.А.	Витрати	Постачальники	3000,00
14	27.05.20	Перераховано оплату за квітень 2020 р. і передоплату за травень 2020 р. за оренду майстерні ФОП Сідак А.А.	Постачальники	Банк	6000,00
15	27.05.20	Нараховано амортизацію за травень 2020 р.	Витрати	Амортизація	500,00
		Разом			72650,00

Журнал призначений для фіксування кожного кроку підприємця. І чим докладніше він буде записувати всі свої дії (операції) до Журналу, тим легше йому буде рознести (записати) ці операції по рахунках. Причому, хоч Журнал і припускає запис у хронологічному порядку, можна передбачити свій порядок запису (наприклад, тільки на одній стороні аркуша або через кілька рядків і т.д.), тоді пропущені операції, про які підприємець згадав пізніше, можна буде дописати на зарезервоване раніше місце.

Журнал гарний ще тим, що тільки його і можна вести протягом місяця, а заповнювати рахунки вже після, маючи повну картину всіх операцій, здійснених за місяць. Отже, підприємець заповнив Журнал, куди вніс всі операції, які він провів у травні 2020 року.

Тепер рознесемо операції, записані в Журналі, по рахунках. Заповнимо за даними Журналу рахунок «Постачальники» за травень 2020 року в Таблиці 2.5:

Таблиця 2.5

**Рахунок «Постачальники» за травень 2020 року по
ФОП Кузьменко С.М.**

№ з/п	Найменування дебітора або кредитора	Залишок на початок місяця		Оборот по дебету в кредит рахунків		Усього по дебету	Оборот по кредиту в дебет рахунків			Усього по кредиту	Залишок на кінець місяця	
		Дт	Кт	п/рах.	...		МПП	п/рах.	витрати		Дт	Кт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	ФОП «Промінь»	5050,00 грн.	-	-	-	-	5050,00	-	-	5050,00	-	-
2	ФОП Сідак А. А.	-	-	6000,00	-	6000,00	-	-	3000,00	3000,00	3000,00	-
	Разом	5050,00	-	6000,00	-	6000,00	5050,00	-	3000,00	8050,00	3000,00	-

Після заповнення всіх рахунків, які протягом місяця веде підприємець, підсумкові дані по рахунках заносимо до оборотної відомості. Оборотна відомість служить для узагальнення даних поточного (протягом місяця) обліку підприємця, представляючи зведену інформацію про зміни господарських засобів та їхніх джерел за звітний період, а також про їхню наявність на початок і кінець звітного періоду. В оборотній відомості показують обороти по дебету (Дт) і кредиту (Кт), а також залишки на початок і кінець звітного місяця.

Складемо таку оборотну відомість за місяць в Таблиці 2.6.

Оборотна відомість складається із семи граф:

- графа 1 — найменування всіх відкритих (заведених) підприємцем рахунків;

- графи 2 - 3 — це залишки станом на початок місяця, що дорівнюють залишкам на кінець попереднього місяця; при складанні початкового балансу амортизація перебувала в Активі балансу і її сума віднімалася з первісної вартості основних засобів. В Оборотній відомості сума амортизації буде записана по кредиту до гр. 3 і підсумок по Оборотній відомості буде більше на суму амортизації.

Таблиця 2.6

Оборотна відомість за травень 2020 року по ФОП Кузьменко С.М.

Рахунок	Залишок на 01.05.20 р.		Оборот за травень 2020 р.		Залишок на 01.06.20 р.	
	Дт	Кт	По Дт	По Кт	Дт	Кт
Основні засоби (ОЗ)	50000,00	-	-	20000,00	30000,00	-
Амортизація	-	10000,00	4000,00	500,00	-	6500,00
Матеріали	2500,00	-	3000,00	5000,00	500,00	-
МШП	-	-	5050,00	-	5050,00	-
Витрати	-	-	28100,00	-	28100,00	-
Постачальники	5050,00	-	6000,00	8050,00	3000,00	-
Каса	15200,00	-	2000,00	17000,00	200,00	-
Поточний рахунок	2500,00	-	10000,00	8500,00	4000,00	-
Власний капітал	-	20000,00	-	-	-	20000,00
Покупці	7000,00	15660,80	18000,00	12000,00	-	2660,80
Зобов'язання по розрахунках:	-	25750,00	-	-	-	12850,00

Продовж.табл.2.6

По податках	-	17000,00	14000,00	2800,00	-	5800,00
Зі страхування	-	2300,00	-	-	-	2300,00
По зарплаті	-	5800,00	2500,00	800,00	-	4100,00
Інші	-	650,00	-	-	-	650,00
Дохід	-	-	-	18000,00	-	18000,00
Чистий капітал	-	10839,20	-	-	-	10839,20
Разом	82250,00	82250,00	92650,00	92650,00	70850,00	70850,00

- графи 4 - 5 — заносять по Дт і по Кт підсумки по рахунках за травень 2020 року;

- графи 6 - 7 — залишок на кінець періоду по Дт і по Кт.

Кінцевий залишок по рядках-рахунках виводиться за загальним правилом: дебетовий залишок на початок місяця плюс дебетовий оборот за місяць мінус кредитовий залишок на початок місяця та мінус кредитовий оборот за місяць дорівнює залишку на кінець місяця. Якщо одержуємо додатній результат — це дебетовий залишок, якщо від'ємний — кредитовий залишок.

Оборотна відомість заповнена. Перевіркою правильності заповнення є рівність підсумків:

гр. 2 = гр. 3;

гр. 4 = гр. 5;

гр. 6 = гр. 7.

Причому підсумок граф 4 і 5 (оборотів за місяць) має дорівнювати і підсумку гр. 6 Журналу. У нашого підприємця ця сума не сходиться на 20000,00 грн. Підприємець недопровів операцію з продажу основних засобів (верстата), записавши тільки операцію продажу основних засобів. Помилка виявлена ним при підведенні підсумків за місяць.

Розглянемо операцію 9 — продаж основних засобів. Продано фрезерний верстат, первісна вартість якого 20000,00 грн. Амортизація по верстату нарахована, припустимо, у розмірі 4000,00 грн. Разом: залишкова вартість верстата складе 16000,00 грн. (20000,00 – 4000,00). Підприємець продав верстат за 12000,00 грн.

Дт «Покупці» 12000,00 Кт «Дохід» 12000,00 — реалізований верстат.

Дт «Амортизація» 4000,00 Кт «Основні засоби» 4000,00 — списана амортизація верстата.

Дт «Витрати» 16000,00 Кт «Основні засоби» 16000,00 — списана залишкова вартість верстата на витрати.

Підведення підсумків і складання остаточного балансу:

По закінченні останнього робочого дня місяця підприємець, якщо вважає за необхідне, проводить інвентаризацію своїх активів і зобов'язань) і закриває всі результативні рахунки в кореспонденції з рахунком «Прибутки та збитки» (обчислюється різниця суми цього рахунку по кредиту і суми цього рахунку по дебету). Результативні рахунки в нашому прикладі закриваємо так:

Дт «Доход» Кт «Витрати» — списуємо всі витрати за місяць на зменшення отриманого за цей же місяць доходу. Дохід за місяць склав 18000,00 грн., витрати склали 28100,00 грн. У підсумку одержимо в дебеті суму 28100 грн., а по кредиту — 18000,00 грн. Разом Кт «Доход» = – 10100,00 грн., тобто в січні підприємець від своєї діяльності одержав збиток у розмірі 10100,00 грн.

Тепер закриваємо рахунок «Прибутки та збитки». Кредитовий залишок переноситься на рахунок «Чистий капітал», що показує розмір приросту капіталу приватного підприємця за місяць. Якщо в підприємця вийшов дебетовий залишок рахунку «Прибутки та збитки», то це свідчить про зменшення його капіталу.

Кт «Чистий капітал» на кінець періоду = Кт «Чистий капітал» на початок періоду + Кт «Прибутки та збитки».

$$\text{Кт «Чистий капітал»} = 10839,20 - 10100,00 = 739,20.$$

Слід зазначити, що результат рахунку «Прибутки та збитки» не адекватний сумі в кишені підприємця. Кредитовий залишок лише показує, наскільки вдалою була діяльність підприємця в даному періоді, а на гаманці це відіб'ється в наступних періодах. Збиткову діяльність у момент складання балансу підприємець, можливо, і не відчує, але через деякий час вона йому «гукнеться» у вигляді порожнього гаманця. Так і продаж верстата нижче залишкової вартості на 4000,00 грн. (16000,00 – 12000,00) збільшує готівку на 12000,00 грн. і при цьому підприємець, можливо, навіть задоволений, що швидко та не торгуючись позбувся зношеного верстата, але рахунок «Прибутки та збитки» чуйно відреагує на цей крок. Підприємець одержить у результаті цієї операції не прибуток, а збиток у розмірі 4000,00 грн [10].

Складаємо остаточний баланс на 31.05.20 р. у Таблиці 2.7:

Таблиця 2.7

Баланс на 31.05.20 р.

Баланс по состоянию на 31.05.20 р. по ФОП Кузьменко С.М.		
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
АКТИВ		
Основні засоби (ОЗ)	50000,00	30000,00
Амортизація	10000,00	6500,00
Матеріали	2500,00	500,00
МШП		5050,00
Дебітори	12050,00	3000,00
Каса	15200,00	200,00

Поточний рахунок	2500,00	4000,00
Разом актив	72250,00	36250,00
Баланс	72250,00	36250,00
ПАСИВ		
Власний капітал	20000,00	20000,00
Кредитори	15660,80	2660,80
Зобов'язання по розрахунках:	25750,00	12850,00
Разом пасив	61410,80	35510,80
Баланс	72250,00	36250,00

Якщо діяльність ФОП невелика і кількість операцій, виконуваних за місяць, не перевищує кілька десятків, то при веденні свого обліку можна буде обмежитися тільки Журналом і не вести рахунків.

Якщо підприємець вирішить, що він може не вести рахунки, тоді рядки в оборотному балансі краще заповнювати більш докладно.

Занести господарські операції з Журналу до Оборотки дуже просто. Наприклад:

Операція № 1. Надійшла передоплата. Дт «Каса» 2000,00 Кт «Покупці» 2000,00.

В оборотній відомості знаходимо рядок «Каса» та у гр. 4 «Оборот по Дт» проставляємо суму 2000,00 грн., далі знаходимо рядок «Покупці» та у гр. 5 «Оборот по Кт» проставляємо ту саму суму 2000,00 грн. Далі всі операції з Журналу заповнюється аналогічно.

2.3 Облік дебіторської та кредиторської заборгованості фізичної особи - підприємця

Все, чим володіє фізична особа - підприємець (далі — ФОП), в бухгалтерському обліку називається активом. Активи можна розділити на матеріальні (основні засоби, запаси, кошти), специфічну групу «дебіторська заборгованість», і нематеріальні. Джерело того, що має ФОП, називається пасивом (зобов'язання і власний капітал).

Все, що є в ФОП, не просто в нього є, а має бути визначене, чиє воно за правом власності, хто власник. Тому дуже важливо, щоб у будь-який момент можна було встановити, «що» є в ФОП (які об'єкти) і «хто» є власником цих об'єктів. Тому історично сформувалися два терміни: «що» — актив, «хто» — пасив.

Господарські операції (дія або подія, що викликає зміни в структурі активів і зобов'язань, власному капіталі підприємця) враховуються нами як у натуральних, так і в вартісних вимірниках. Завдяки цьому можна одержати узагальнюючі показники, такі як, наприклад, загальна вартість основних засобів, товарів, матеріалів тощо, простежити їхній рух і використання в процесі діяльності. Обов'язковою умовою відображення (запису) господарської операції є їхнє документальне оформлення.

Будь-яка заборгованість (кредиторська, дебіторська) — це нормальне явище, наявність якого в підприємця свідчить про те, що в нього є дебітори і кредитори (постачальники, покупці і т.д.). Тобто підприємець працює, здійснює господарську діяльність. У звичайній діяльності не уникнути того, що за наявності об'єктивних або суб'єктивних причин не вдається відразу розрахуватися нам (кредиторська заборгованість) або з нами (дебіторська заборгованість) за отримані, наприклад, роботи або товар.

Дебітори — це особи, що заборгували підприємцеві певні суми коштів, їхніх еквівалентів, а також інших активів у результаті минулих подій.

Дебіторська заборгованість являє собою заборгованість дебіторів на певну дату в грошовому вираженні та визнається активом, якщо є

ймовірність одержання підприємцем економічних вигід у майбутньому (простіше говорячи, її погашення) і сума дебіторської заборгованості може бути вірогідно визначена.

Дебіторська (як і кредиторська) заборгованість може бути:

- довгостроковою (не виникаючою в ході нормального операційного циклу і термін погашення якої більше 12 місяців з дати балансу). Це може бути довгострокова фінансова допомога, довгострокові кредити банку і т.д.;

- поточною (виникає в ході нормального операційного циклу і термін погашення якої — 12 місяців від дня балансу). Насамперед, це заборгованість за відвантаженою продукцією, роботи, послуги.

В своїй діяльності підприємець має справу, в першу чергу, з поточною дебіторською заборгованістю.

По можливості погашення дебіторської заборгованості її можна розділити на:

- нормальну, яка погашається дебіторами в терміни, встановлені договірними відносинами;

- сумнівну, якщо є сумнів щодо платоспроможності такого дебітору;

- безнадійну, якщо в підприємця є достатні підстави того, що борг йому не повернуть.

Первісна вартість [11] дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги еквівалентна їхній вартості, зазначеній в первинних документах на передачу (накладних, актах виконаних робіт і т.д.). На підставі доступної інформації про конкретного дебітора підприємець може судити про якість дебіторської заборгованості. Сумнівну дебіторську заборгованість ФОПшник може або фіксувати в реєстрі «Рахунок дебіторів і кредиторів» у розділі «Розрахунки з дебіторами», або в цьому ж реєстрі створити розділ «Сумнівна дебіторська заборгованість».

Якщо в підприємця є достатні підстави для того, щоб класифікувати дебіторську заборгованість як безнадійну (він упевнений що борг йому не повернуть), тоді можна списати таку заборгованість на свої витрати в тому

періоді, коли з'явилися такі підстави. Якщо підприємець помилився в своїх розрахунках і таку заборгованість йому повернули, то можна в цьому періоді на таку суму зменшити свої витрати. За бажанням ФОПшника і безнадійну заборгованість можна фіксувати, але вже в окремому реєстрі під назвою, наприклад, «Безнадійна дебіторська заборгованість».

У підприємця, як, втім, і в будь-якого іншого суб'єкта підприємницької діяльності, можуть бути як власні кошти, так і позикові.

До джерел притягнутих (позикових) коштів (що тимчасово знаходяться у підприємця) належать зобов'язання по розрахунках, що виникли в ФОП в процесі його діяльності. Під зобов'язаннями розуміють заборгованість, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, викличе зменшення ресурсів підприємця, що втілюють у собі економічні вигоди.

Підприємства й особи, перед якими цей підприємець має зобов'язання (заборгованість) по розрахунках, називаються кредиторами, а сама заборгованість — кредиторською. Зобов'язання по розрахунках можуть бути як довгострокові, так і поточні (дивися вище). У підприємця, в основному, поточна кредиторська заборгованість:

- за товари, послуги — сума заборгованості постачальникам і підрядникам за отримані матеріальні цінності й надані послуги;
- інші поточні зобов'язання — по виданих векселях, отриманих авансах.

Отже, ми визначили, що є дебіторська (нам заборгували) і кредиторська (ми заборгували) заборгованості та дали їхню коротку характеристику. Тепер класифікуємо ці заборгованості. Дебіторську і кредиторську заборгованість можна розбити на:

- розрахунки з постачальниками;
- розрахунки з покупцями;
- розрахунки з бюджетом по податках і платежах;
- розрахунки із есв;

- розрахунки по зарплаті;
- розрахунки з підзвітними особами;
- розрахунки по інших платежах.

Причому, по наведених вище розрахунках може виявитися як дебіторська, так і кредиторська заборгованість. Наприклад, якщо ви одержали від постачальника товар, але не розплатилися, то на дату одержання товару у вас із вашим постачальником утворилася кредиторська заборгованість, а якщо ви, навпаки, зробили передоплату за товар, то на дату передоплати у вас із вашим постачальником утворилася дебіторська заборгованість.

Якщо ФОП переплатив по податку з доходів фізичних осіб або податкова в ході перерахунку суми сплачених податків у результаті залишилася заборгованою вам певну суму, то це дебіторська заборгованість. Якщо ви нарахували зарплату своїм працівникам — це кредиторська заборгованість. Тощо.

За бажанням розділи регістра «Рахунок «Дебітори і кредитори» можна персоніфікувати, тобто вести не загальний розділ «Кредитори» або розділ «Дебітори», а кілька розділів, найменування яких відображають «Ім'я» кредитора, наприклад «Покупець ТОВ «Юстас» або «Постачальник Степаненко І.С.» і т.д. А от рахунки «Розрахунки з бюджетом» і «Розрахунки із соціального страхування» бажано вести по кожному податку окремо.

2.4 Ведення книги обліку доходів та витрат приватного підприємця

На сьогодні можна зареєструвати лише паперову книгу обліку доходів і витрат: хоча в Наказі № 481 передбачена можливість вести електронну книгу, такого сервісу в кабінеті платника поки що немає [16].

Головний аспект бухгалтерського обліку приватних підприємців-фізичних осіб складається із ведення книги обліку доходів та витрат за

формою №10. У ній відображається інформація у хронологічному порядку щодо всіх господарських операцій з надання послуг або продажу товарів.

Книгу ведуть підприємці-фізичні особи, що сплачують єдиний податок та підприємці на загальній системі оподаткування. Ведення книги за формою №10 у цих двох категорій підприємців відрізняється. Єдинники мають дещо спрощений порядок ведення книги.

Фактично, книга потрібна для того, щоб податкова мала змогу контролювати розмір одержаних доходів приватних підприємців, а саме стежити за додержанням гранично допустимого розміру доходу для підприємців на спрощеній системі оподаткування, та визначати розмір чистого доходу для визначення розміру податку з доходів фізичних осіб для підприємців на загальній системі оподаткування.

Книгу треба обов'язково зареєструвати у податковій. Порядок реєстрації книги обліку доходів та витрат за формою №10 регулює Порядок [16]. Отже придбаємо її у підприємства, що торгує бланками, прошнуровуємо та нумеруємо. Тільки після цього несемо її до податкової за місцем проживання та складаємо заяву, у якій зазначаємо:

- 1.Паспортні данні та ІНН.

- 2.Номер та дата видачі свідоцтва про право сплати єдиного податку або номер, дата видачі та термін дії пільгового торгового патенту.

Книгу безкоштовно реєструють за два робочі дні. Посадова особа податкової зазначає всю необхідну інформацію на титульному аркуші книги, ставить підпис та печатку. При реєстрації книги, підприємця повинні ознайомити з порядком її ведення та отримати про це його підпис.

Записи у книгу вносяться розбірливо, кульковою ручкою. У разі внесення виправлень, новий запис повинен бути засвідчений підписом підприємця.

Отже переходимо безпосередньо до особливостей ведення книги обліку доходів та витрат за формою №10. Форма книги затверджена

додатком 10 Інструкції. Спочатку розглянемо порядок її ведення для підприємців на загальній системі оподаткування.

Книга обліку доходів та витрат має наступний вигляд Таблиця 2.8:

Таблиця 2.8

Книга обліку доходів та витрат приватного підприємця

Період обліку (день, тиждень, місяць, рік)	Кількість виготовленої продукції, наданих послуг (од. виміру)	Витрати на виробництво продукції (грн)	Кількість проданої продукції, (наданих послуг) (од. виміру)	Ціна продажу продукції (послуг) (грн)	Сума виручки (доходу) (грн)	Чистий дохід (грн)
1	2	3	4	5	6	7

Особливості ведення книги обліку доходів та витрат регулює Порядок [16]. Згідно Порядку [16], суб'єктами підприємницької діяльності до книги заносяться наступні записи:

1. Порядковий номер.
2. Дата здійснення операції, що пов'язана із понесенням витрат або отриманням доходу.
3. Сума витрат за фактом їх здійснення, в тому числі заробітна плата працівника.
4. Сума вартості товарів, отриманих для продажу (надання послуг).
5. Сума виручки від реалізації товарів (надання послуг) з підсумком за день.

А ось що з цього приводу написано у Листі [17]:

Графи 1, 2, 3 та 7 Книги необхідно заповнювати при виготовленні продукції, наданні послуг, та при придбанні будь яких товарів. Підсумок треба підраховувати на кінець кварталу для визначення суми чистого доходу для заповнення щоквартальної декларації.

Графи 1, 2, 3, 4, 5 і 6 необхідно заповнювати, громадянам-суб'єктам підприємницької діяльності, за кожен день, коли буда реалізація та

обов'язково виводити підсумок за день. В графі 2 зазначається товар, який призначено для продажу в цей день.

Графи 4, 5 і 6, треба заповнювати безпосередньо на місці реалізації після кожного факту продажу. Тобто у ці графи вписується кожний товар, що було реалізовано, його ціна та сума виручки. Наприкінці робочого дня підбиваються підсумки всіх сум, отриманих за реалізований товар, і виводиться денна сума валового доходу.

На кінець кварталу підраховуються витрати та доходи та визначається сума чистого доходу для заповнення квартальної податкової декларації для визначення суми податку з доходів фізичних осіб.

Слід відзначити визначення загального оподаткованого доходу, яким є сукупний чистий дохід, тобто різниця між валовим доходом (виручкою у грошовій та натуральній формі) і документально підтвердженими витратами, безпосередньо пов'язаними з одержанням доходу. Якщо витрати не підтверджуються документально, то вони визначаються за нормами у відсотках до валового доходу згідно додатку б до цієї інструкції [18].

Отже, на сьогоднішній день, підприємці повинні:

1. Прибуткувати весь товар у книзі за формою 10.
2. Заповнювати книгу після кожного факту продажу.
3. На весь товар повинні бути документи.

Інакше до підприємця застосовуються фінансові санкції згідно ст. 20, 21 Закону про РРО, а саме:

- за продаж товарів, що не обліковані у встановленому порядку – штраф у розмірі подвійної вартості таких товарів, але не менше ніж 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 170 грн;

- за неведення або неналежне ведення обліку товарів за місцем реалізації та зберігання – штраф у розмірі подвійної вартості не облікованих товарів, але не менше 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Звісно таке нововведення спричинило хвилю незадоволення зі сторони платників єдиного податку, адже разом із цим листом від спрощеної системи оподаткування залишається лише одна назва. Так держава, напевно, має намір боротися із великим бізнесом під прикриттям спрощеної системи. Отже, поки що підприємці-єдинники повинні підкорятися вимогам діючого законодавства.

Міністерство Юстиції підготувало Лист від 19.05.2010 р. № 6091-0-4-10-20 [19], у якому було обґрунтовано невідповідність вимогам чинному законодавству вищезгаданого Листа податкової. Отже все, поки що, повернулося на свої місця. Підприємці-єдинники можуть вести книгу обліку доходів та витрат як і раніше, записувати суму доходу підсумком за день та не мати документів на товар.

Якщо у підприємця є наймані працівники, які займаються реалізацією товарів у різних торгових точках, то, згідно Листа, необхідно зареєструвати книгу обліку доходів та витрат на кожного такого працівника. У книзі повинно бути зазначено: прізвище, ім'я, по батькові підприємця; прізвище, ім'я, по батькові найманого працівника; серія та номер довідки про трудові відносини. Книга повинна знаходитися на місці торгівлі реалізатора.

Реалізатори повинні заповнювати у книзі тільки дві графи: період обліку та сума виручки від реалізації підсумком за кожен день. Дані із книги реалізаторів повинні переноситися до книги приватного підприємця. Тобто у книзі підприємця повинна відображатися сума виручки від реалізації з усіх торгових точок.

Якщо найманого працівника було звільнено, та на його місце прийнято іншого, то підприємець має право самостійно внести необхідні записи у книгу, згідно із виданою довідкою про трудові відносини. Якщо на місце звільненого працівника не прийнято нового, або у книзі закінчилися аркуші, її необхідно подати до податкової, де посадова особа анулює книгу, зробивши про це відповідний запис. Після цього книга повертається підприємцю та зберігається у нього протягом трьох років.

Висновки до розділу 2

Дослідження організації та методики обліку у фізичної особи-підприємця дозволило дійти наступних висновків:

1. ФОП Кузьменко С.М. до книги обліку доходів та витрат вносить наступні записи:

- порядковий номер господарської операції;
- дата здійснення операції, яка пов'язана із понесенням витрат або отриманням доходів;
- Сума витрат за фактом їх здійснення, в тому числі заробітна плата найманого працівника;
- Сума вартості товарів, отриманих для продажу (надання послуг);
- Сума виручки від реалізації товарів (надання послуг) з підсумком за день.

2. Наявність дебіторської та кредиторської заборгованості являє собою звичайне явище, яке свідчить тільки про те, що у фізичної особи – підприємця є дебітори (покупці) та кредитори (постачальники). Тобто підприємець здійснює господарську діяльність. При веденні господарської діяльності не вдається уникати те, що будь які причини та обставини впливають на терміни розрахунків. Отже, не вдається відразу розраховуватися ФОП і з'являється кредиторська заборгованість та покупцям не вдається також відразу розраховуватися з ФОП і з'являється дебіторська заборгованість.

3. ФОПу для забезпечення контролю за активами необхідно інколи проводити інвентаризацію. Оформляти інвентаризацію необхідно в окремій інвентаризаційній відомості. Форма інвентаризаційної відомості для фізичної – особи – підприємця запропонована у Таблиці 2.9:

Таблиця 2.9

Інвентаризаційна відомість по основних засобах і запасах

№ з/п	Найменування	Од. вим.	Ціна, грн.	Фактично		Примітка
				К-сть	Сума, грн.	

Продовж.табл.2.9

1	2	3	4	5	6	7
.....						

4. ФОПу запропонована фіксувати кожен свою здійснену господарську операцію у журналі обліку господарських операцій за допомогою умовних записів та реєстрів обліку — рахунків. Замість кодів рахунків, щоб не використовувати План рахунків бухгалтерського обліку, користуватися тільки назвами рахунків. Запропонований Журнал обліку господарських операцій наведено у Таблиці 2.10:

Таблиця 2.10

**Журнал обліку господарських операцій за жовтень 2020 року по .
ФОП Кузьменко С.М.**

№ з/п	Дата	Найменування господарської операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1	2	3	4	5	6
1	05.10.20	Надійшла передоплата від замовника за замовленням № 1	Каса	Покупці	2000,00

4. Після заповнення всіх рахунків, які протягом місяця веде підприємець, підсумкові дані по рахунках потрібно заносити до оборотної відомості. Оборотна відомість служить для узагальнення даних поточного (протягом місяця) обліку підприємця, представляючи зведену інформацію про зміни господарських засобів та їхніх джерел за звітний період, а також про їхню наявність на початок і кінець звітного періоду. В оборотній відомості показують обороти по дебету (Дт) і кредиту (Кт), а також залишки на початок і кінець звітного місяця.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ

3.1 Організація економічного аналізу у фізичної особи - підприємця

Цілеспрямованість аналітичного дослідження, вагомість його висновків та обґрунтованість пропозицій значною мірою залежать від добору виконавців та організації робіт. Під організацією взагалі розуміють створення злагодженої постійної системи для виконання якихось робіт або досягнення певної кінцевої мети.

Організація аналітичної роботи включає:

- розробку загальних засад і порядку проведення аналізу;
- планування роботи в цілому, окремих її робіт та етапів;
- матеріальне, науково-методичне та кадрове забезпечення;
- загальне керівництво;
- прийом виконаних аналітичних робіт, порядок їх оформлення;
- контроль за впровадженням у виробництво розроблені заходів з метою поліпшення діяльності підприємства.

Аналітична робота підприємця розпочинається з планування. Розрізняють загальний план аналітичної роботи підприємця та план (програму) конкретних аналітичних робіт. Загальний план роботи складається на рік з розбивкою за кварталами. У плані зазначаються розділи господарської діяльності та об'єкти, що мають вивчатися, періодичність і терміни проведення робіт, відповідальні технічні виконавці, технічні засоби та джерела інформації, потрібні для здійснення аналізу [20].

У планах окремих робіт, які складаються відповідно до загального плану аналітичної роботи, передбачаються об'єкти, етапи аналізу, терміни виконання й завдання робіт тощо.

Програмою аналізу може виступати розгорнутий та деталізований перелік питань, які передбачено вивчати, а також комплект таблиць, обов'язковий до опрацювання під час аналізу. Однак, треба мати на увазі, що старанне складання програми аналізу забезпечує необхідну зібраність і повноту проведення аналітичного дослідження. При цьому виключаються пропуск окремих питань та гаяння часу на вивчення другорядних або зайвих проблем. Визначаючи зміст аналітичної роботи і терміни її проведення, треба враховувати наявність готового матеріалу для аналізу, трудомісткість збору й опрацювання іншої інформації і, нарешті, часу, який потрібний для виконання окремих етапів робіт. Рекомендується вирізняти три головні етапи: попередній, основний та заключний.

На попередньому етапі здійснюється загальне ознайомлення із станом справ, визначається ступінь виконання плану за основними показниками, робиться попередня оцінка роботи або стану справ. На цьому етапі також складається докладна програма аналізу, готуються макети таблиць, збирається й перевіряється головна інформація, визначаються виконавці та вирішуються інші організаційні питання. Основний етап передбачає заповнення усіх таблиць, вивчення і опрацювання необхідної додаткової інформації, визначення Факторів і виконання розрахунків їх впливу на зміну величини показників, пошук резервів. З окремих питань, які вивчено, роблять оцінки і підраховують резерви виробництва. На заключному етапі узагальнюються наслідки аналізу і підраховуються зведені резерви виробництва, дається заключна розгорнута оцінка діяльності підприємства; розробляються конструктивні заходи з метою поліпшення роботи та використанні знайдених резервів виробництва. Із цих трьох етапів найбільш тривалим і трудомістким є другий. Але терміни проведення аналізу залежать від затвердженої програми, вміння використовувати готові аналітичні матеріали, що є в справах підприємства (акти ревізій та перевірок, накази, виробниче листування тощо). Однак при цьому слід завжди критично оцінювати матеріали, що залучаються, вміло відрізняти об'єктивні показники

від суб'єктивного, тенденційного їх тлумачення. Схема організаційних етапів аналітичної роботи на підприємстві наведена на Рис. 3.1, де:

- підготовчий етап (1,2,3)
- аналітичний етап (4)
- заключний етап (5,6)

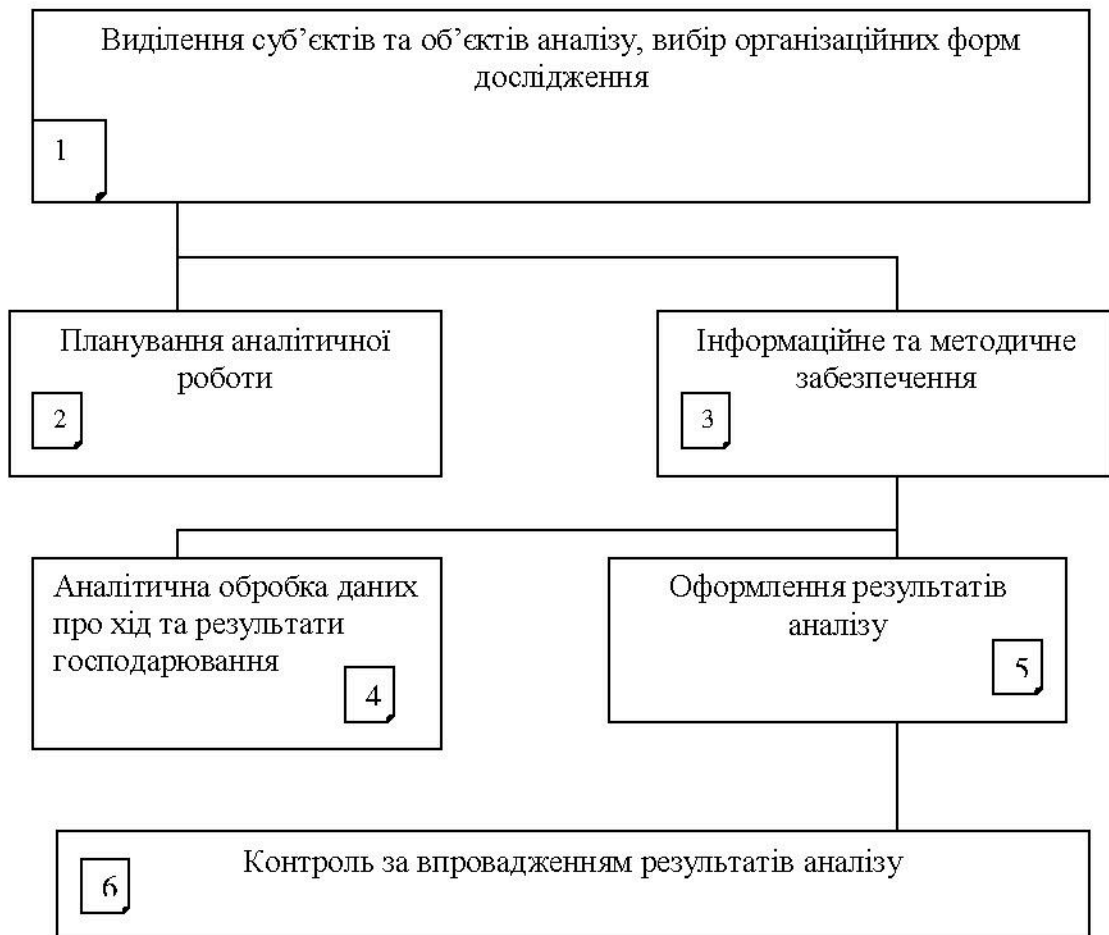

Рис. 3.1 Організаційні етапи аналітичної роботи на підприємстві

Основою організації як внутрішнього, так і фінансового аналізу є його планування. Для цього складаються план аналітичної роботи і план (програма) проведення аналізу з конкретної теми, тобто програма аналізу.

В програмі проведення аналізу з конкретної теми відображаються: мета, об'єкт, джерела інформації, терміни, виконавці і розподіл обов'язків між ними, методика аналізу.

У приватного підприємця ФОП Кузьменко С.М. готуються наступні плани:

- комплексний план – розробляється один на рік. В ньому містяться: цілі та завдання економічного аналізу; питання, що потребують дослідження; час на вивчення окремих питань; інформаційно – методичне забезпечення аналізу; загальна схема аналітичного документообігу.

- тематичний план – план з проведення аналізу з окремих тем, що потребують поглибленого вивчення. При цьому вказуються: етапи, строки проведення аналізу, об'єкти.

При організації економічного аналізу приватний підприємець дотримується наступних принципів:

- науковий характер економічного аналізу;
- об'єктивність відображення господарських фактів і процесів;
- ефективність та можливість уніфікації аналітичної роботи

3.2 Інформаційно – методичне забезпечення економічного аналізу

Для потреб економічного аналізу використовують різноманітні джерела інформації. Потреба в конкретних матеріалах залежить від періоду, що аналізується, цілей та завдань економічного аналізу.

Склад, зміст та якість інформації, яка залучається до аналізу, мають визначну роль у забезпеченні його дієвості. Аналіз не обмежується тільки економічними даними, а широко використовують технічну, технологічну та іншу інформацію.

Всі джерела даних, що залучаються для проведення економічного аналізу діяльності приватного підприємця ФОП Кузьменко С.М. можна поділити на три великі групи - Рис. 3.2.

До нормативних, кошторисних, планових джерел інформації належать всі типи планів, які розробляються у приватного підприємця (перспективні, поточні, оперативні, плани – графіки виробництва,

технологічні карти), а також нормативні матеріали, кошториси, цінники, проектні завдання тощо.

Рис. 3.2 Групування джерел економічного аналізу

Складено за [21]

До джерел інформації облікового характеру належать всі дані, що містять документи бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, а також всі види звітності в тому числі внутрішньогосподарська звітність, первинна облікова документація.

До позаоблікових джерел інформації належать документи, які регулюють господарську діяльність, а також дані, що не відносяться до перерахованих раніше. Це можуть бути:

- офіційні документи, якими підприємство зобов'язано користуватися у своїй діяльності: Закони України, Укази Президента, Постанови уряду та місцевих органів влади, методичні вказівки та інструкції міністерств, накази вищестоящих органів управління, статут, накази та розпорядження керівників підприємства;

- господарсько – правові документи: договори, угоди, рішення арбітражу та судових органів, рекламації;

- матеріали вивчення передового досвіду, надбані з різних джерел інформації (радіо, телебачення, газет тощо);
- різноманітна технічна і технологічна документація;
- інша інформація не облікового і непланового характеру.

До організації інформаційного забезпечення аналізу висувається ряд вимог (Таблиця 3.1):

Таблиця 3.1

Вимоги до інформаційного забезпечення економічного аналізу

Вимоги	Характеристика
Ефективність інформації	Система інформації повинна вимагати мінімум затрат на збирання, обробку, зберігання та використання даних, забезпечуючи усі потреби аналізу та управління
Об'єктивність інформації	Інформація повинна відповідати дійсності, бути достовірною, тобто об'єктивно відображати господарські факти, явища і процеси
Єдність інформації	Інформація для проведення економічного аналізу може надходити з різноманітних джерел (нормативних, облікових, позаоблікових). Тому необхідно усунути відокремленість та дублювання різних джерел інформації, тобто кожне економічне явище повинно реєструватися тільки один раз
Аналітичність інформації	Інформація повинна відповідати потребам економічного аналізу, тобто забезпечувати надходження даних саме про ті напрямки діяльності і з тією деталізацією, яка необхідна для всебічного вивчення економічних явищ та процесів, виявлення впливу факторів і визначення резервів господарювання
Оперативність інформації	Потрібна інформація для проведення економічного аналізу повинна надходити якомога швидше. Тільки в цьому разі є можливість оперативно впливати на хід виробничого процесу, результати господарської діяльності.

Крім того, необхідно визначити способи найбільш ефективного задоволення інформаційних потреб, можливість всебічної обробки інформації за допомогою комп'ютерних технологій; розробку програм для використання інформації.

3.3 Контроль оподаткування приватного підприємця

Мета контролю — встановити достовірність визначеного податку за спрощеною системою оподаткування та своєчасність розрахунків із бюджетом.

Завдання контролю — встановити:

- доцільність застосування спрощеної системи оподаткування; відсутність заборгованості перед бюджетом суб'єкта малого підприємництва перед поданням заяви для переходу на спрощену систему оподаткування; дотримання вимог щодо ведення Книги обліку доходів і витрат;

достовірність об'єкта нарахування кожного виду податку за спрощеним режимом оподаткування;

- правильність розрахунку єдиного податку ;

дотримання вимог щодо критеріальних ознак за сплати фіксованого та єдиного податку фізичних осіб з правом найму робочої сили;

правильність розрахунків фіксованого та єдиного податку з підприємців — фізичних осіб за наявності найманих працівників.

Крім оподаткування суб'єктів малого підприємництва за традиційною системою суб'єкти малого підприємства мають право вибрати спрощену систему оподаткування, яку обирають залежно від встановлених законодавством критеріальних ознак. Відповідність їх умовам переходу на спрощену систему оподаткування перевіряється за даними, наведеними у заяві.

Для юридичних осіб середньооблікова чисельність працюючих не повинна перевищувати 50 осіб, а обсяг виручки від реалізації продукції 500 тис. євро. Для фізичних осіб чисельність працівників, що перебувають з ними

в трудових відносинах, має бути не більше 10 осіб. Їх поіменний склад та ідентифікаційні номери відображуються у заяві.

Обсяг виручки від реалізації продукції, наведений у заяві, не повинен перевищувати 500 тис. євро. Відсутність заборгованості перед бюджетом перед поданням заяви для переходу на спрощену систему оподаткування аудитор встановлює зіставленням нарахованих і сплачених податків та обов'язкових платежів, строк сплати яких настав на момент подання заяви [18].

Аудитор перевіряє строк дії свідоцтва за встановленою формою: для юридичних осіб — 1 рік; для фізичних осіб — 1 квартал. Слід пам'ятати, що строк дії свідоцтва, виданого фізичним особам, протягом календарного року може продовжуватися щокварталу за умови відсутності податкової заборгованості по єдиному податку та своєчасної його сплати. Аудитор звертає увагу на реєстрацію Книги обліку доходів і витрат, яка є обов'язковим документом, та перевіряє правильність її ведення платником єдиного податку. Книга обліку доходів і витрат видається на один календарний рік. Вона має бути прошнурована і пронумерована. На останній сторінці зазначається кількість сторінок, що є в Книзі, запис про це завіряється підписом керівника та печаткою податкового органу.

При перевірці дотримання строків сплати єдиного податку треба мати на увазі, що перерахування до бюджету проводиться щомісяця не пізніше 20 числа, а подання розрахунку до податкових органів — щокварталу, не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом. При перевірці розрахунку встановлюють наявність усіх реквізитів, правильність арифметичних підрахунків. Достовірність об'єкта нарахування єдиного податку визначають за даними Книги обліку продажу товарів (робіт, послуг), Книги обліку придбання товарів (робіт, послуг), Книги доходів і витрат, первинних документів.

Аудитор повинен встановити дотримання хронологічної послідовності усіх записів та підтвердження первинними документами.

Правильність нарахування єдиного податку за Книгою обліку доходів і витрат визначається за таким алгоритмом:

- для платників ПДВ — підсумок графи 5 «Доходи від здійснення господарських операцій» помножити на 0,06;
- для неплатників ПДВ — підсумок графи 5 помножити на 0,10.

При утриманні єдиного податку за ставкою 6 відсотків базою оподаткування є виручка від реалізації, що надійшла на поточний рахунок або до каси підприємства і з цієї ж суми виручки нараховують податкове зобов'язання по ПДВ.

Контроль оподаткування доходів громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, що оподатковуються за традиційною системою.

Мета контролю — перевірка правильності обчислення, повноти та своєчасності перерахування прибуткового податку з доходів громадян - суб'єктів підприємницької діяльності до бюджету.

Завдання контролю — встановити:

- наявність квартальних і річних декларацій про доходи та розрахунки по акцизному збору;
- відображення витрат за нормами чи підтвердженими документами;
- виправлення порушень, встановлених попередньою аудиторською перевіркою (податковими органами);
- відповідність доходів приватного підприємця за формою № 2 «Про виплачені доходи і стягнені податки» і декларацією;
- своєчасність перерахувань прибуткового податку підприємця; правильність розрахованого фіксованого чи єдиного податку без залучення та із залученням найманої робочої сили;
- правильність заповнення Книги обліку доходів і витрат та відповідність суми доходів, наведених у Книзі, фактично отриманим;

- відповідність даних банку про рух грошових коштів на поточному рахунку суб'єкта підприємницької діяльності отриманим доходам за Книгою обліку доходів і витрат;

- достовірність платіжних документів підприємця, що підтверджують витрати.

При перевірці оподаткування приватних підприємців необхідно виходити із вимог конкретної системи оподаткування: традиційної системи оподаткування, оподаткування за фіксованим податком, спрощеної системи оподаткування (єдиного податку).

До початку перевірки оподаткування приватного підприємця за традиційною системою необхідно з'ясувати всі зміни, що відбулися в податковому законодавстві.

До аудиторської перевірки потрібно згідно із справою приватного підприємця перевірити наявність квартальних і річних декларацій про доходи розрахунків по акцизному збору. Після цього з'ясувати, як приватний підприємець показує у деклараціях витрати — за нормами чи за фактичними сумами, підтвердженими документально.

Аудитор повинен ознайомитися з попередніми актами перевірок відділів податкової інспекції, а також матеріалами перевірок, що надійшли із інших державних податкових інспекцій.

Аудитору потрібно перевірити надходження за період, що перевіряється, за даними форми № 2 «Про виплачені доходи і стягнені податки» на приватного підприємця та відображення наведених доходів у деклараціях.

Завданням аудитора є аналіз перерахування прибуткового податку за особистим рахунком підприємця. При цьому особливу увагу потрібно звернути на дати надходження до бюджету нарахованих авансових платежів.

У разі потреби аудитор повинен отримати підтвердження банку при наявності у приватного підприємця поточного рахунку про рух грошових коштів, дати і суми отриманих та переданих до банку коштів.

На аудитора також покладено з'ясування строку дії придбаного патенту на фіксовану плату прибуткового податку та наявність фактів залучення приватним підприємцем найманої робочої сили. Аудитор повинен перевірити наявність документів, якими підприємцю дозволено займатися даним видом діяльності та розміщувати торговельні точки, а також їх кількість. При використанні орендованих приміщень приватним підприємцем перевіряють наявність укладених договорів на оренду та правильність віднесення цих витрат.

Аудитор має встановити відповідність суми доходів у наданих звітах показникам звітів Реєстратора розрахункових операцій (РРО) та Книги обліку розрахункових операцій (ОРО).

Якщо підприємець здійснював діяльність із залученням найманих працівників, треба перевірити наявність договорів із наведеними в них паспортними даними, порядок їх оформлення (за основним місцем роботи, за сумісництвом, правильність обчислення, повноту і своєчасність перерахування прибуткового податку з найманих працівників до бюджету).

При перевірці підприємницької діяльності, що передбачає надання будь-яких послуг, необхідно перевірити їх відповідність вимогам чинного законодавства, нормативним документам. Аудитор має встановити: правильність застосування та оформлення квитанцій на надані послуги, звірити суму отриманого доходу за книгою обліку доходів і витрат з використаними квитанціями; наявність інвентаризаційного опису або інших документів, що підтверджують кількість матеріальних цінностей, переданих замовником для надання послуг; відповідність вказаних за актами прийомки робіт витрат матеріалів, сировини їх величині у Книзі обліку доходів і витрат, виготовленим виробам; правильність заповнення Книги обліку доходів і витрат та повноту відображення в ній доходів і витрат. У разі повного відображення суми доходів (в тому числі за надані послуги) наведена в Книзі сума має відповідати фактично отриманій, з'ясувати наявність розбіжностей між фактичним залишком матеріальних цінностей і

залишком за Книгою обліку доходів і витрат; виявлення фактів списання всіх витрат на витрати на виготовлення або придбання товару без урахування пропорційного їх розподілу між реалізованими товарами і тими, що знаходяться в залишку.

Потрібно звірити дані банку про рух грошових коштів на поточному рахунку суб'єкта підприємницької діяльності з отриманими доходами за Книгою обліку доходів і витрат.

У разі надання приватними підприємцями платіжних документів, що підтверджують витрати, слід провести зустрічні перевірки їх достовірності.

Аудитор також перевіряє правильність обчислення і своєчасність перерахування до бюджету податку на додану вартість та акцизного збору.

По закінченні перевірки складається аудиторський висновок стосовно фізичних осіб за формою, передбаченою національними нормативами аудиту.

Висновки до розділу 3

Дослідження методики та організації контролю та аналізу діяльності фізичної особи - підприємця, дозволило дійти наступних висновків:

1. Контроль оподаткування доходів громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, що оподатковуються за традиційною системою. Мета контролю - перевірка правильності обчислення, повноти та своєчасності перерахування прибуткового податку з доходів громадян - суб'єктів підприємницької діяльності до бюджету.

2. Крім оподаткування суб'єктів малого підприємництва за традиційною системою суб'єкти малого підприємства мають право вибрати спрощену систему оподаткування, яку обирають залежно від встановлених законодавством критеріальних ознак. Відповідність їх умовам переходу на спрощену систему оподаткування перевіряється за даними, наведеними у заяві.

3. Для проведення економічного аналізу використовують різноманітні джерела інформації. Вибір джерела залежить від періоду, що аналізується, цілей та завдань економічного аналізу. Склад, зміст та якість інформації, яка залучається до аналізу, мають визначну роль у забезпеченні його дієвості. Аналіз не обмежується тільки економічними даними, а широко використовують технічну, технологічну та іншу інформацію.

4. До нормативних, кошторисних, планових джерел інформації належать всі типи планів, які розробляються у приватного підприємця (перспективні, поточні, оперативні, плани – графіки виробництва, технологічні карти), а також нормативні матеріали, кошториси, цінники, проектні завдання тощо. До джерел інформації облікового характеру належать всі дані, що містять документи бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, а також всі види звітності в тому числі внутрішньогосподарська звітність, первинна облікова документація. До позаоблікових джерел інформації належать документи, які регулюють

господарську діяльність, а також дані, що не відносяться до перерахованих раніше.

5. В процесі економічного аналізу можна досягти обґрунтованості, своєчасності та доцільності прийняття відповідних управлінських рішень. Разом з тим, лише правильна організація економічного аналізу забезпечує досягнення бажаного результату. Програма проведення економічного аналізу може бути розроблена у наступному вигляді у Таблиці 3.1:

Таблиця 3.1

**Програма для проведення економічного аналізу діяльності
приватного підприємця**

№ з/п	Зміст роботи	Періодичність	Виконавець	Використання результатів аналізу

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення основ організації та методики обліку діяльності фізичної особи-підприємця, контролю та аналізу. У результаті дослідження отримано наукові результати теоретичного та практичного спрямування, зокрема:

1. В розвинутих країнах малий бізнес виконує функцію стимулювання інноваційних технологій, в рази більше їх створюючи, ніж середні та великі фірми. Процес створення великої кількості суб'єктів малого підприємництва забезпечує стабільність в розвитку економіки як на державному, так і на регіональному рівнях. Висока конкуренція між ними сприяє забезпеченню ринку кращими товарами, роботами, послугами. Банкрутство суб'єктів малого бізнесу практично не дестабілізує ситуацію в порівнянні з великим бізнесом.

2. Фізичні особи – підприємці в своїй діяльності використовують місцеві ресурси через те, що прив'язані до свого місця діяльності. Податки малого бізнесу є значним джерелом поповнення місцевого бюджету, що призводить до спонсоруванні місцевих програм економічного розвитку регіону. Мале підприємництво є важливим джерелом фінансового та організаційного забезпечення соціального захисту населення регіону.

3. В Україні фігурують спеціалізовані джерела підтримки суб'єктів малого підприємництва - це державна і фінансова допомога та міжнародна донорська допомога. Державна фінансова допомога реалізується через Український фонд підтримки підприємництва, Український державний фонд підтримки фермерських господарств та державний інноваційний фонд. Але ці фонди не стали дійовим інструментом реалізації державної програми підтримки бізнесу, так як формуються з тих же обмежених інвестиційних ресурсів, які в державі відсутні.

4. Збільшення значення для економіки малого підприємництва висунуло нові вимоги до створення ринкової інфраструктури у вигляді банків, кредитних союзів, кредитних спілок, інвестиційних фондів, бірж,

бізнес-центрів та ін.. Це означає підвищення уваги держави до формуванню елементів інфраструктури та напрацюванню належної законодавчої бази. Це дозволить підприємництву досягти показників рівня розвинутих держав.

5. Наявність дебіторської та кредиторської заборгованості являє собою звичайне явище, яке свідчить тільки про те, що у фізичної особи – підприємця є дебітори (покупці) та кредитори (постачальники). Тобто підприємець здійснює господарську діяльність. При веденні господарської діяльності не вдається уникати те, що будь які причини та обставини впливають на терміни розрахунків. Отже, не вдається відразу розраховуватися ФОП і з'являється кредиторська заборгованість та покупцям не вдається також відразу розраховуватися з ФОП і з'являється дебіторська заборгованість.

6. ФОПу для забезпечення контролю за активами необхідно інколи проводити інвентаризацію. Оформляти інвентаризацію необхідно в окремій інвентаризаційній відомості. Запропонована форма інвентаризаційної відомості для фізичної – особи – підприємця.

7. ФОПу запропонована фіксувати кожну свою здійснену господарську операцію у журналі обліку господарських операцій за допомогою умовних записів та реєстрів обліку — рахунків. Замість кодів рахунків, щоб не використовувати План рахунків бухгалтерського обліку, користуватися тільки назвами рахунків. Запропоновано Журнал обліку господарських операцій.

8. Після заповнення всіх рахунків, які протягом місяця веде підприємець, підсумкові дані по рахунках потрібно заносити до оборотної відомості. Оборотна відомість служить для узагальнення даних поточного (протягом місяця) обліку підприємця, представляючи зведену інформацію про зміни господарських засобів та їхніх джерел за звітний період, а також про їхню наявність на початок і кінець звітної періоду. В оборотній відомості показують обороти по дебету (Дт) і кредиту (Кт), а також залишки на початок і кінець звітної місяця.

8. Контроль оподаткування доходів громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, що оподатковуються за традиційною системою. Мета контролю - перевірка правильності обчислення, повноти та своєчасності перерахування прибуткового податку з доходів громадян - суб'єктів підприємницької діяльності до бюджету.

9. Крім оподаткування суб'єктів малого підприємництва за традиційною системою суб'єкти малого підприємства мають право вибрати спрощену систему оподаткування, яку обирають залежно від встановлених законодавством критеріальних ознак. Відповідність їх умовам переходу на спрощену систему оподаткування перевіряється за даними, наведеними у заяві.

10. Для проведення економічного аналізу використовують різноманітні джерела інформації. Вибір джерела залежить від періоду, що аналізується, цілей та завдань економічного аналізу. Склад, зміст та якість інформації, яка залучається до аналізу, мають визначну роль у забезпеченні його дієвості. Аналіз не обмежується тільки економічними даними, а широко використовують технічну, технологічну та іншу інформацію.

11. До нормативних, кошторисних, планових джерел інформації належать всі типи планів, які розробляються у приватного підприємця (перспективні, поточні, оперативні, плани – графіки виробництва, технологічні карти), а також нормативні матеріали, кошториси, цінники, проектні завдання тощо. До джерел інформації облікового характеру належать всі дані, що містять документи бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, а також всі види звітності в тому числі внутрішньогосподарська звітність, первинна облікова документація. До позаоблікових джерел інформації належать документи, які регулюють господарську діяльність, а також дані, що не відносяться до перерахованих раніше.

12. В процесі економічного аналізу можна досягти обґрунтованості, своєчасності та доцільності прийняття відповідних управлінських рішень.

Разом з тим, лише правильна організація економічного аналізу забезпечує досягнення бажаного результату. Запропонована програма проведення економічного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сталінська, О. В., Драчук, Ю. З., Трушкіна, Н. В. (2016). Механізми стимулювання розвитку інноваційного підприємництва: узагальнення зарубіжного досвіду. Міжнародний гуманітарний університет, Національний гірничий університет.
2. Черничко Т.В., Яворський В.В. Місце та значення малого бізнесу в розвитку національної економіки. Науковий вісник НЛТУ України, 2010, 20.4.
3. Іванова А.Н. Особливості ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності на підприємствах малого підприємництва. Фінанси, облік, банки, 2014, 1 (20): 232-235.
4. Гоголь Т., Ніпорко Н. Спрощена форма організації бухгалтерського обліку для підприємств малого бізнесу (не платників ПДВ) без застосування подвійного запису. Бухгалтерський облік і аудит, 2012, 11: 3-17.
5. БЕЛОВА І., Семенишена Н., Мельничук О. Генезис становлення облікової системи малих підприємств в Україні. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації, 2019, 1-2: 26-48.
6. Засадний Б., Кобзева М. Організаційні аспекти обліку на малих підприємствах. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка, 2011, 130: 42-44.
7. Лисенко А.М.; Недовоз Ю.Ю. Удосконалення методики проведення комплексного аналізу фінансової звітності малого підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2012, 22 (2): 136-143.
8. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4618-17> (дата звернення: 20.11.2020)

http://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm

10. Про Український фонд підтримки підприємництва : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.1995 № 687 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/687-95-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2020)

11. Європейський банк реконструкції та розвитку. URL: <https://mof.gov.ua/uk/ebrr>

12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 25.11.2020)

13. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0725-99> (дата звернення: 25.11.2020)

14. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 18.10.1999 № 242 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0750-99> (дата звернення: 25.11.2020)

15. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ; Мінфін України від 02.09.2014 № 879 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1365-14> (дата звернення: 25.11.2020)

16. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи - підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення : Наказ; Міндоходів України від 16.09.2013 № 481 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1686-13> (дата звернення: 25.11.2020)

17. Про відповідальність за неналежне ведення або неведення, втрату книги обліку доходів або книги обліку доходів та витрат: Лист державної податкової служби України від 17.04.2012 р. N 11206/7/17-1217. URL: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3122-11206.html>(дата звернення: 25.11.2020)

18. Податковий кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 25.11.2020)

19. Щодо порядку ведення обліку доходів і витрат суб'єктів малого підприємництва : Лист Міністерства юстиції України від 19.05.2010 № 6091-0-4-10-20 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v6091323-10> (дата звернення: 25.11.2020)

20. Трофіменко О.В. Значення аналізу стану підприємства в умовах ринкової економіки. Формування ринкових відносин в Україні, 2009, 10: 152-159.

21. Іващенко В.І., Болюх М.А. Економічний аналіз господарської діяльності. К.: ЗАТ «Нічлава, 1999.